

Forfatter: Brandes, Edvard

Titel: II.

Citation: Brandes, Edvard: "II.", i Brandes, Edvard: *Holberg og hans Scene*, Gyldendal, 1898, s. 261. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandesed_03-shoot-idm140324073900368/facsimile.pdf (tilgået 17. april 2024)

Anvendt udgave: Holberg og hans Scene

spillet 233 Roller, og først med den røde Rolle, hin ovennævnte Harlequin, brød han for Alvor igennem.

II.

Det gik de første Aar kummerligt for Olaf Poulsen. Ikke i den Forstand, at han ikke fik Roller eller ikke gjorde Lykke. Phister førte ham haardt nok frem i de vel indstuderede Holbergske Henrik'er, og enhver maatte indrømme, at den ganske unge Skuespiller lagde en usædvanlig Begavelse for Dagen. Publikum og den daværende Kritik overdrev desuden hans Værdi for Eksempel i en Rolle som Henrik i *Maskerade*, hvor han aldrig har vist Selvstændighed. Her var Phister over ham og klemte ham ind i den alerte Lakaj-skikkelse, som i Virkeligheden ikke svarede til den unge Kunstners Naturel. Underligere var det, at han ikke fik bedre Skik paa Peter Ravn; dog man bliver hurtigt klar over, at det Naive ikke i nogen Form kalder paa det Oprindelige i Poulsens Kunst. Allerede Jacob i *Erasmus Montanus* viste det. Dog ganske særligt gælder dette om den ungdommelige Naivetet, fordi Poulsen overhovedet ikke ævner at være ung paa Scenen. Det rent Ydre savner han ikke: han kan endog se forbavsende ung ud, men han virker alligevel

ikke ungt, snarere endda nu, da han er over de Fyrre, end dengang han havde de unge Rollers Alder. Han besidder en sjælden Ævne til at spotte over den godt skjulte Selviskhed, den interesserte Snobbethed, den skabagtige Forlorenhed — men disse Egenskaber tilhører ikke nærmest Ungdommen.

Tag Harlequin i *De Usynlige* — Spot over Platonisme i *Elskov*; Etatsraaden i *En Skandale* — ubarnhjærtig Udfolden af Skydeselskabs-Snobberi; Rendegarn i *Skarsommernatsdrøm* — Haan over den tragiske Svalst; Morten Kiil i *En Folkefjende* — Blottelse af den næsten griske Misundelse; Faldsmaal i *Gulddaasen* — medynksom Drilskhed mod den bundløse Cynisme; Baronen i *Umyndige i Kærlighed* — kaad Foragt for den godsejerlige Stupiditet; Chilian i *Ulysses* — dreven Ondskabsfuldhed imod alle heltemæssige Fagter; saadanne Roller, det er Mærkepælene i Olaf Poulsens Kunst, og de forklarer tydeligt nok, hvad denne Kunstner formaar og hvad ikke.

Det Barnlige er intet for ham. Han er intet barnligt Menneske, men en besindig og praktisk Natur, der lidet handler efter det første Indtryk. Han er ikke meddelsom, snarest mistænksom, holder ikke af at blande sig mellem saadanne Mennesker, hos hvem han ikke præcist finder samme Interesser som dem, der ganske fylder ham

selv. Han er blot Kunstner og vil ikke være andet end det, og han er som saadan — det er vel værd at antegne — uden Skaberi og uden Affektation, ikke overdrivende sit Værd en Smule, snarere tilbøjelig til at bøje sig altfor let, til Eksempel for en Teaterstyrelse, hvis Ynkelihood han med megen Iver gennemkritiserer. Han kan være særdeles ked af de fladbundede Opgaver, der tildeles ham, men han besidder desværre ikke en Energi, der til Trods for alt opsøger den Opgave, som hans Udvikling synes at fordrer. Han har mange Gange staaet paa Springet til at vende det kgl. Teater Ryggen og søge sig et frodigere Virkefelt; hver Gang har dels de Holberg'ske Roller, hvis Fortolkning bliver Udmærkelsestegnet i hans Kunst, holdt ham tilbage, dels det snilde Overlæg, hvormed denne tilsyneladende viitre Komiker maaler sin Tilværelses Betingelser.

Desuden det stedse stigende Krav til Borgerlighed hos Skuespillerstanden, har heller ikke denne oprindelige Zigøjner undgaaet. Det kgl. danske Samfund har ogsaa lagt sin Haand paa ham. Han reagerer imidlertid i sin Kunst mod *Borgerligheden*. Skønt hans Privatliv bør være fredhelliget, er det ikke indiskret at antyde, at Poulsen tidligt satte Bo og efterhaanden paa den stræbsomste Vis har skabt et Hjem for henved en halv Snes tilkommende Fædrelandsforsvarere.

Men han har ligegodt Vanskelighed ved at fremstille den avtoritære Respektabilitet paa Scenen. Saaledes lykkedes ikke Gregers i Skuespillet af samme Navn for ham, fordi Købmandsmyndigheden ikke som forlangt blev det fremherskende i Skikkelsen, heller ikke en lignende Figur, den hollandske Købmand i *Tilfældet har Ret*. Psykologien fattes ikke Poulsen, netop i *Gregers* forstod han saare vel de sjælelige Bevægelser; men han besidder en medfødt og udmærket Afsky for Agtværdigheden i det Ydre, og dette naturlige Anlæg lammer hans Spil i Karakterroller som de nævnte, hvortil ogsaa kunde føjes Poirier i *Hr. Poirier og hans Svigersøn*. Tag derimod den lidt anløbne Kommissionær i *En Skavank*, hvor han overgik Phister i sanddru Fremstilling og hvor han i en enkelt Replik hævede sig saa højt, som Skuespilkunst overhovedet formaar.

Det var det Sted, hvor Kommissionæren udmalcr sin Søns Fremtidsforhaabninger. Poulsen samlede i den sagte Udtale af Navnet — det lød Kristian — en Sum af Stolthed, Forhaabning, Smaalighed, lav Ærgerrighed, Aandstarvelighed; det ene Ord trak med et Ryk Forhængt bort fra, hvad der skjulte sig i den Talendes Sjæl. Dette hænger sammen med, at Poulsen overhovedet som komisk Kunstner virker ved den pludselige og overraskende Overgang, ved Choket — ikke ved den langsomt udviklede For-

beredelse. Her kan nævnes, at den berømte Harlequin i *De Usynlige* netop spilles paa de pludselige Omskiftelser fra Romantik til Realisme i den lystne Zigøjners Sind, medens Henrik i *Maskerade* mislykkes — naar man fordrer Førstearangskunst — fordi denne Tjener er den tørre Forstands vittige Kritiker. Man vil huske den Replik i *En Skandale*, hvormed Etatsraaden pludseligt hensank fra en Moralprædiken til en Lovprisning af den gode Rødvins Fortrin, og ligeledes erindre Scenen i sidste Akt af *Peter Plus*, hvor Poulsen som Benedict næsten brutalt slukkede Helgenglorien om den højtidelige Peter. Man vil ogsaa have lagt Mærke til, at Poulsens *Indtrædelser* næsten altid er fortrinlige, selv hvor han ikke formaar at følge Personen helt igennem alle Scener.

Olaf Poulsens voldsomme Humør egnede sig da ikke til Begynderens beskedne Fremtræden. Karakteristisk nok var den Rolle, hvori han lagde størst Ævne for Dagen, ikke nogen stor Holbergsk Rolle af dem, hvori Phister trænerede ham de første Aar, men den stilfærdige, næsten stumme, Svend Lars i *Genboerne* fra Sæsonen 1868—69. Han kom ind usigeligt pudsig, haandværksmæssigt reel og sløv i Holdning og Manerer, saa' sig om og sejrede. Poulsen har ingensinde i v. Buddinges altfor naive Løjer naaet den Fulkommenhed, hvormed han opfattede denne Birolle.

Først i Sæsonen 1877—78 spiller han Harlequin i *De Usynlige* og hævder sig dermed som moden og selvstændig Kunstner. Og dernæst gaar han frem — bestandigt bredere og stærkere i sit Spil. Han kan forfalde til altfor mange Løjer, ligesom de Folk, der har Ry for Morsomhed i Selskabslivet uvilkaarligt støjer altfor meget op og altfor hensynsløst vil raade over Samtalen, men han er altid, naar det gælder, en samvittighedsfuld Arbejder, der sætter hele sin Person ind. Han har undertiden frelst Stykker fra Fiasko ved sin energiske Tagen-Fat i Publikum; det er, som greb han Tilskuerne med pludselige Ryk, som kastede han sig med sin hele Kraft mod en fjendtlig Skare.

III.

Emil Poulsen delte straks, hvad han vilde spille, i to Genrer.

Dels var det Skurkene. Allerede Sæsonen efter sin Debut gjorde han stor Lykke som Popo i *Palnatøke*, katteagtigt listende og med en lavmælet Prælatmyndighed. Han udviklede senere Skikkelsen til *Kongsemnernes* berømte Bisp Nikolas, som i hvert Fald i alle Kunstforstandiges Øjne slog ham fast